

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე

ასისტენტ-პროფესორი, სამართლის დოქ. *ბესიკ მეურმიშვილი*, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

I. შესავალი

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას არსებობს რისკები, რომ შესაძლოა პირადი ცხოვრების დაცული სფერო დადგეს საფრთხის წინაშე და დაირღვეს ადამიანის უფლებები. აღნიშნულის საპირისპიროდ აუცილებელია ამ საგამოძიებო მოქმედებათა კონტროლის ეფექტური მექანიზმების შემუშავება და ამოქმედება, რათა შეიქმნას შესაბამისი წინაპირობები პირად ცხოვრებაში უკანონოდ ჩარევის თავიდან ასაცილებლად.¹ მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობა ითვალისწინებს ისეთ შეზღუდვებს როგორცაა მაგალითად, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარების აკრძალვა კონკრეტულ დანაშაულებთან მიმართებით; სასამართლოს მონიტორინგია ასევე დანესებული ამ მოქმედებათა დაწყებასთან, ხანგრძლივობასთან დაკავშირებით და ა.შ.,² რაც თითქმის შესაბამისობაშია საერთაშორისო სტანდარტებთან.³ მაგრამ აქვე შეიძლება დაისვას კითხვა: რამდენად ეფექტურია კონტროლის ის მექანიზმები, რომლებიც გათვალისწინებულია ეროვნულ კანონმდებლობაში? აღნიშნული საკითხი დღემდე აქტუალურია. ფარული საგამოძიებო მოქ-

მედებები, მათი ჩატარების დადგენილი წესიდან გამომდინარე, ურთულესი მოქმედებებია, რომლებიც კომპლექსურად მოიცავენ როგორც სამართლებრივ, ასევე ტექნიკურ მხარეს. შესაბამისად, ადამიანის უფლებათა დაცვის კუთხით, ამ მოქმედებათა მონიტორინგიც არ არის მარტივი. თუმცა, 2014 წლიდან დღემდე, ეროვნულმა კანონმდებლობამ გაითვალისწინა საერთაშორისო მიდგომები და გამოცდილება⁴ ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას ეფექტური კონტროლის განხორციელების თვალსაზრისით.

ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, საინტერესოა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფლებამოსილების ანალიზი, რათა გაირკვეს ახორციელებს თუ არა გარე კონტროლის ეს ორგანო ეფექტურ მონიტორინგს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე. აღნიშნული საკითხის განხილვა ხელს შეუწყობს დადებითი თუ უარყოფითი მხარეების გამოვლენას და სამომავლო გეგმების დასახვას, რაც უდავოდ წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ზედამხედველობის გაუმჯობესების კუთხით.

II. პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფლებამოსილება ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩატარებისას

აღსანიშნავია, რომ როგორც ეროვნულ, ასევე საერთაშორისო დონეზე ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებაზე მონიტორინგი პრობლემას წარმოადგენს.⁵ ამ საგამოძიებო მოქმედებათა ჩატარებისას დამოუკიდებელი მაკონტროლებ-

¹ იხ. *ჯიაკუმოპულოს, კრისტოს/ ბუტარელი, ჯიოვანი/ ო'ფლურთი, მაიკლ*, მონაცემთა დაცვის ევროპული სამართლის სახელმძღვანელო, 2018, გვ. 51-55, https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_data_protection_KAT (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024).

² იხ. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 1433 მუხლი (შემდგომში შემოკლებულია, როგორც სსსკ).

³ იხ.: ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებები: *Zakharov v. Russia*, No.47143/6, 04.12.2015; *Kennedy v. United Kingdom*, No.26839/05, 18.05.2010; *Huvig v. France*, No.11105/84, 24.04.1990; *lordachi and Others v. Moldova*, No.25198/02, 14.09.2009; *გვასალია, თამარ*, ფარული საგამოძიებო მოქმედებები და პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის კონსტიტუციურ-სამართლებრივი გარანტიები (საკანონმდებლო ცვლილებების მიმოხილვა), *ჟურნალი სამართალი და მსოფლიო*, 2 (2015), 188.

⁴ იხ. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილება: *Zakharov v. Russia*, No.47143/6, 04.12.2015, 231-233.

⁵ იხ. *ბოდელი, მაკა*, სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება სისხლის სამართლის პროცესში (ქართული და გერმანული სამართლის მიხედვით), 2019, გვ. 366-375.

ლი ორგანოს ჩართვა ადამიანის უფლებათა დაცვის თვალსაზრისით, მნიშვნელოვანია.⁶ სამეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნული თემის ირგვლივ არსებობს არაერთი მოსაზრება,⁷ თუმცა ჯერჯერობით ერთიანი აზრი ჩამოყალიბებული არ არის.

საერთაშორისო მიდგომების თანახმად, ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე ზედამხედველობა შეიძლება დაიყოს სამ ეტაპად: 1. ამ საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებაზე ნებართვის გაცემა, 2. მისი განხორციელების მონიტორინგი და 3. დასრულება-შენეწყვის კანონიერების შემოწმება.⁸ ამასთან, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოთხოვნაა ზედამხედველი ორგანოს (თანამდებობის პირის) დამოუკიდებლობის ხარისხიც, მისი არჩევა-დანიშვნის განსაკუთრებული და განსხვავებული წესი, რათა იგი არ გახდეს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებათა ჩამტარებელ სუბიექტზე დამოკიდებული.⁹

ფარული საგამოძიებო მოქმედებების დაწყება-აღსრულების მაკონტროლებელ ორგანოდ მიჩნე-

ულია სასამართლო.¹⁰ თუმცა, მოსამართლე არ არის ის სუბიექტი, რომელიც სრულად გააკონტროლებს ამ საგამოძიებო მოქმედებებს.¹¹ დღეს არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით, სასამართლოს ამის რესურსი არა აქვს.¹² ამდენად, მოსამართლის შესაძლებლობები გადაჭარბებულად არ უნდა შეფასდეს. საჭიროა, სასამართლოს გარდა, ფარული საგამოძიებო მოქმედებებზე ზედამხედველობა შიდა და გარე კონტროლის სხვადასხვა მექანიზმებით განხორციელდეს, რაც ნამდვილად შეუწყობს ხელს ლეგიტიმური მიზნის მიღწევას და ადამიანის უფლებების დაცვას.¹³ კონტროლის ერთ-ერთი ასეთი ორგანო პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურია.

აღსანიშნავია, რომ ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების უფლებამოსილება აქვს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანოს.¹⁴ სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებას და ჩანერას, ინფორმაციის მოხსნას და ფიქსაციას კავშირგაბმულობის არხიდან და კომპიუტერული სისტემიდან, გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრას და ასევე საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის (დიპლომატიური ფოსტის გარდა) კონტროლს ექსკლუზიურად ახორციელებს მხოლოდ საქართველოს ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო.¹⁵ დასახელებული სტრუქტურაა უფლებამოსილი „ფარული მოსმენების“ განსახორციელებლად ფლობდეს ტექნიკურ საშუალებებს, მოახდინოს სისტემის ნორმალური ფუნქციონირე-

⁶ იხ. გეგეშიძე, თამარი, თანამედროვე ელექტრონული კომუნიკაციის საშუალებებიდან ინფორმაციის მოპოვება და გამოყენება სისხლის სამართლის პროცესში, 2021, გვ. 132, https://www.tsu.ge/assets/media/files/48/disertaciebi5/Tamari_Gegeshidze.pdf (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024).

⁷ იხ.: Harfield, Clive, *The Governance Of Covert Investigation*, 773-804, https://law.unimelb.edu.au/_data/assets/pdf_file/0009/1703529/34_3_4.pdf (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024); ხუციშვილი, ილია, ოპერატიულ-სამძებრო საქმიანობისა და ფარული საგამოძიებო მოქმედებების გამიჯვნასთან დაკავშირებული პრობლემური ასპექტები, საერთაშორისო სამეცნიერო ჟურნალი სამართლის მაცნე, 1 (2020), 111-128, <http://heraldoflaw.com/read-book/?ID=1211> (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024); გოგინიაშვილი, ნინო, პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის დაცვის გარანტიები ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განხორციელებისას, სამეცნიერო ჟურნალი სპექტრი, 7 (2023), 80-91; Babikov, Oleksandr, *Distinction Between Covert Investigative (Search) Actions and Operational-Technical Measures and Search Operations (Part 1)*, *Criminal Process*, 2021, 97-102, <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/10/16.pdf> (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024).

⁸ იხ. გეგეშიძე, თამარი, თანამედროვე ელექტრონული კომუნიკაციის საშუალებებიდან ინფორმაციის მოპოვება და გამოყენება სისხლის სამართლის პროცესში, 2021, გვ. 132, 133, https://www.tsu.ge/assets/media/files/48/disertaciebi5/Tamari_Gegeshidze.pdf (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024).

⁹ იხ. გეგეშიძე, თამარი, თანამედროვე ელექტრონული კომუნიკაციის საშუალებებიდან ინფორმაციის მოპოვება და გამოყენება სისხლის სამართლის პროცესში, 2021, გვ. 133, https://www.tsu.ge/assets/media/files/48/disertaciebi5/Tamari_Gegeshidze.pdf (ბოლოს ნანახია: 25.06.2024).

¹⁰ იხ. ხოდელი, მაკა, სატელეფონო საუბრის ფარული მიყურადება სისხლის სამართლის პროცესში (ქართული და გერმანული სამართლის მიხედვით), 2019, გვ. 369.

¹¹ იხ. მეურმიშვილი, ბესიკ, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო მონიტორინგი: ქართულ სისხლის საპროცესოსამართლებრივ სივრცეში არსებული რეალობა და გამოწვევები, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 8 (2023), 57.

¹² იხ. მეურმიშვილი, ბესიკ, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო მონიტორინგი: ქართულ სისხლის საპროცესოსამართლებრივ სივრცეში არსებული რეალობა და გამოწვევები, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 8 (2023), 57.

¹³ იხ. მეურმიშვილი, ბესიკ, ფარული საგამოძიებო მოქმედებების სასამართლო მონიტორინგი: ქართულ სისხლის საპროცესოსამართლებრივ სივრცეში არსებული რეალობა და გამოწვევები, შედარებითი სამართლის ქართულ-გერმანული ჟურნალი, 8 (2023), 57.

¹⁴ იხ. სსსკ-ის მე-3 მუხლის 32-ე ნაწილი.

¹⁵ იხ. სსსკ-ის მე-3 მუხლის 32-ე ნაწილი.

ბა და ამისათვის შექმნას შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფა, განათავსოს შესაბამისი ტექნიკური საშუალებები.¹⁶ ეს პროცესი საიდუმლო ხასიათს ატარებს.¹⁷ აქედან გამომდინარე, არსებობს მოსაზრება, რომ რა ტექნიკურ საშუალებებს შეიძენს და გამოიყენებს ეს სააგენტო არ არსებობს გარე კონტროლის შესაბამისი მექანიზმები.¹⁸ ამასთან, სააგენტო და შესაბამისი საგამოძიებო ორგანო პასუხისმგებელი არიან სათანადოდ დაიცვან ფარული საგამოძიებო მოქმედების შედეგად მოპოვებული ინფორმაცია,¹⁹ რათა არ გამოჟღავნდეს ეს მონაცემები და არ მოხდეს მოქალაქეთა პირადი ცხოვრების დაცული სფეროს ხელყოფა.²⁰

თავდაპირველად სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადება და ჩანერა ხდებოდა ორეტაპიანი ელექტრონული სისტემის მეშვეობით, რაც ნიშნავდა იმას, რომ ამ საგამოძიებო მოქმედების დასაწყებად საჭირო იყო ორი სუბიექტის თანხმობა. ესენი იყვნენ: სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადების და ჩანერის განმახორციელებელი ორგანო და პერსონალური მონაცემთა დაცვის ინსპექტორი.²¹ ორეტაპიანი ელექტრონული სისტემის

მეშვეობით უნდა გამორიცხულიყო, ინსპექტორის კონტროლის გარეშე „ფარული მოსმენების“ ალბათობა, რაც ერთგვარ გარანტიად მიიჩნეოდა; მაგრამ ეს სისტემა ვერ უზრუნველყოფდა სატელეფონო კომუნიკაციის მიყურადება-ჩანერის სრულ კონტროლს და შესაბამისად, არ იყო გამორიცხული ინსპექტორის ელექტრონული თანხმობისა და მოსამართლის ნებართვის გარეშე „ფარული მოსმენის“ განხორციელება.²² ინსპექტორი მისთვის მიწოდებულ ინფორმაციაზე გასცემდა ელექტრონულ თანხმობას და ამ ფარგლებში ახდენდა მონიტორინგს, რაც ბუნებრივია, არ იყო საკმარისი და არსებობდა შესაძლებლობა იმისა, რომ ინსპექტორის გვერდის ავლით, მის გარეშე ემოქმედა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების ჩამტარებელ ორგანოს.²³

მოგვიანებით 2019 წლის მაისში შეიქმნა სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური, რომელსაც დაევალა ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე შესაბამისი კონტროლის განხორციელება. ამჟამად, სატელეფონო კომუნიკაციის ფარულ მიყურადებას და ჩანერას აკონტროლებს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური. კერძოდ, დასახელებული სამსახური ამონებს: კონტროლის ელექტრონული სისტემით – მონაცემთა დამუშავების კანონიერებას; კონტროლის სპეციალური ელექტრონული სისტემით – მონაცემთა დამუშავების კანონიერებას; დამუშავებისთვის პასუხისმგებელი პირის/დამუშავებაზე უფლებამოსილი პირის მიერ მონაცემთა დამუშავების კანონიერებას (ინსპექტირებას).²⁴

გარდა სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადებისა და ჩანერისა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური მონიტორინგს ახორციელებს ასევე: ინფორმაციის მოხსნაზე და ფიქსაციაზე კავშირგაბმულობის არხიდან, კომპიუტერული

¹⁶ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის #1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს სახალხო დამცველი, მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე და სხვები, საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-57.

¹⁷ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის #1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს სახალხო დამცველი, მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე და სხვები, საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-57.

¹⁸ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის #1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს სახალხო დამცველი, მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე და სხვები, საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-57.

¹⁹ იხ. სსსკ-ის 143⁵ მუხლი.

²⁰ იხ. *მეურმიშვილი, ბესიკ*, წიგნში: რედაქტორი ფაფიაშვილი, ლალი, საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალი (კერძო ნაწილი), 2017, გვ. 531.

²¹ იხ. *აქუბარდია, ირინა*, კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე, საიუბილეო კრებულში: რევაზ გოგუელიძე 65, რედაქტორები: *ხრუსტალი, ვალერი/მეფარიშვილი, ვია*, 2022, გვ. 215; *მეურმიშვილი, ბესიკ*, წიგნში: რედაქტორი ფაფიაშვილი, ლალი, საქართველოს სისხლის საპროცესო სამართალი (კერძო ნაწილი), 2017, გვ. 531.

²² იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის #1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს სახალხო დამცველი, მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე და სხვები, საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-61.

²³ იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 14 აპრილის #1/1/625,640 გადაწყვეტილება საქმეზე: საქართველოს სახალხო დამცველი, მოქალაქეები – გიორგი ბურჯანაძე, ლიკა საჯაია, გიორგი გოცირიძე და სხვები, საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ, II-61.

²⁴ იხ. საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, 54-ე მუხლი.

სისტემიდან და ამ მიზნით კომპიუტერულ სისტემაში შესაბამისი პროგრამული უზრუნველყოფის საშუალებების ინსტალაციაზე; გეოლოკაციის რეალურ დროში განსაზღვრაზე, ფარულ ვიდეო ანდა აუდიოჩანერაზე, ფოტოგადაღებაზე, საფოსტო-სატელეგრაფო გზავნილის კონტროლზე; ტექნიკური საშუალებით ელექტრონული თვალყურის დევნებაზე.²⁵

ამასთან, საყურადღებოა კანონში არსებული დათქმა იმასთან დაკავშირებით, რომ ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტოს შემონგების მიზნით, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს უფლება აქვს: შევიდეს სააგენტოს შეზღუდული დაშვების არეალში და მიმდინარე რეჟიმში დააკვირდეს უფლებამოსილი ორგანოების მიერ საქმიანობის განხორციელებას; გაეცნოს სააგენტოს საქმიანობის მარეგულირებელ (მათ შორის სახელმწიფო საიდუმლოების შემცველ) სამართლებრივ დოკუმენტებს და ტექნიკურ ინსტრუქციებს; მიიღოს ინფორმაცია ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მიზნებისთვის გამოყენებული ტექნიკური ინფრასტრუქტურის შესახებ და შეამოწმოს ეს ინფრასტრუქტურა; სააგენტოს მოსამსახურეებს მოსთხოვოს ახსნა-განმარტებები ინსპექტირების განხორციელებისას გამოვლენილ ცალკეულ საკითხებთან დაკავშირებით.²⁶ სააგენტო ასევე ვალდებულია, რომ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს სრულყოფილად გადასცეს ინფორმაცია და საჭიროების შემთხვევაში გააკეთოს შესაბამისი განმარტებებიც.²⁷

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მოქმედი სისხლის სამართლის საპროცესო კანონმდებლობით, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს სასამართლო უგზავნის ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების ნებართვის გაცემის შესახებ განჩინებას, რომელიც შეიცავს რეკვიზიტებს და სარეზოლუციო ნაწილს; ხოლო მოსამართლის განჩინების ეგზეკუტორი მატერიალური სახით პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს წარედგინება დაუყოვნებლივ, მაგრამ არაუგვიანეს 48 საათისა.²⁸

სატელეფონო კომუნიკაციის ფარული მიყურადება/ჩანერის შემთხვევაში, მოსამართლის განჩინებას – რეკვიზიტებს და სარეზოლუციო ნაწილს, ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო მიღებისთანავე, ელექტრონული სისტემის მეშვეობით აწვდის პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, რასაც ადასტურებს აღნიშნული სამსახური და ამის შემდეგ იწყება ფარული საგამოძიებო მოქმედება.²⁹ საყურადღებოა ასევე ისიც, რომ იმ შემთხვევაში თუ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური-სათვის ელექტრონული და მატერიალური სახით მიწოდებული მოსამართლის განჩინების რეკვიზიტებში ანდა სარეზოლუციო ნაწილში არის ბუნდოვანება-უზუსტობები ან არ ემთხვევა ერთმანეთს, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსი ამის შესახებ დაუყოვნებლივ აცნობებს ოპერატიულ-ტექნიკურ სააგენტოს ელექტრონული სისტემის მეშვეობით.³⁰ ამ ვითარების შესახებ, სააგენტო შეატყობინებს პროკურორს, რომელიც თავის მხრივ მიმართავს განჩინების გამომტან სასამართლოს და უზუსტობების აღმოფხვრიდან 24 საათში განჩინება მიეწოდება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს.³¹

დაახლოებით ანალოგიურად რეგულირდება გადაუდებელი აუცილებლობის შემთხვევა – ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარების შესახებ პროკურორის დადგენილება, ასევე სასამართლოს განჩინება საგამოძიებო მოქმედების კანონიერად/უკანონოდ ცნობის თაობაზე, რომელიც შეიცავს მხოლოდ რეკვიზიტებსა და სარეზოლუციო ნაწილს, შესაბამისი კონტროლის განსახორციელებლად ეგზავნება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს.³²

აღსანიშნავია, რომ ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების შეჩერების საფუძვლებსაც. თუ პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს დადგენილი წესის შესაბამისად არ გაეგზავნა მოსამართლის განჩინების მატერიალური ან ელექტრონული ეგზეკუტორები, ასევე პროკურორის დადგენილება; ამასთან თუ სამსახურისათვის მიწოდებული დოკუმენტები შეიცავს ბუნდოვანება-უზუსტობებს ანდა ერთმანეთს

²⁵ იხ. საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, 54-ე მუხლი.

²⁶ იხ. საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, 54-ე მუხლი.

²⁷ იხ. საქართველოს კანონი „პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ“, 54-ე მუხლი.

²⁸ იხ. სსსკ-ის 143³ მუხლის მე-5 ნაწილი.

²⁹ იხ. სსსკ-ის 143³ მუხლის მე-5¹ ნაწილი.

³⁰ იხ. სსსკ-ის 143³ მუხლის მე-5⁴, მე-5⁵ ნაწილები.

³¹ იხ. სსსკ-ის 143³ მუხლის მე-5⁴, მე-5⁵, მე-5⁶ ნაწილები.

³² იხ. სსსკ-ის 143³ მუხლის მე-6², მე-7 ნაწილები.

არ ემთხვევა, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსი უფლებამოსილია შეაჩეროს ფარული საგამოძიებო მოქმედების მიმდინარეობა.³³ შეჩერების საფუძვლის აღმოფხვრის პროცესში, საკუთარი კომპეტენციის ფარგლებში, ჩართულნი არიან როგორც სასამართლო, ასევე პროკურორი და ოპერატიულ-ტექნიკური სააგენტო, რომლებიც შესაბამის დოკუმენტებს ელექტრონული და მატერიალური სახით მიაწვდიან პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, რის შემდეგაც ამავე სამსახურის თანხმობით განახლდება ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარება.³⁴

პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მონიტორინგია დანესებული ასევე ფარული საგამოძიებო მოქმედების დასრულებაზე და ამ მოქმედებათა შედეგად მოპოვებული ინფორმაციის განადგურებაზე. ამ დროს შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე სახელმწიფო ორგანო ადგენს ოქმს, რომელიც ეგზავნება პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს შესაბამისი კონტროლის განსახორციელებლად.³⁵

როგორც ჩანს, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური მონიტორინგის თვალსაზრისით, აქტიურად არის ჩართული ფარული საგამოძიებო მოქმედების როგორც საწყის ეტაპზე, ასევე მისი მიმდინარეობის პერიოდში და დასრულებისას. მიუხედავად ამისა, იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მოსაზრების თანახმად, ეროვნულ კანონმდებლობაში არსებობს ხარვეზები და კონტროლის ის მექანიზმები, რომლებიც გააჩნია პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს, არ არის საკმარისი. კერძოდ, ფარული ვიდეო-აუდიო ჩანერის, ასევე ფოტოგადაღების დროს პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს შემონემებისას უფლება არა აქვს ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩამტარებელი ორგანოს ხელმძღვანელის თანხმობის გარეშე გამოითხოვოს ინფორმაცია ამ საგამოძიებო მოქმედებაში მონაწილე პირების ვინაობის შესახებ; აგრეთვე მისი შემონემა მოახდინოს ამ მოქმედების განხორციელების პროცესში; ამასთან, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს უფლება არა აქვს შესაბამისი ორგანოს ხელმძღვანელის თანხ-

მობის გარეშე ჰქონდეს წვდომა ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას გამოყენებული ტექნიკური აღჭურვილობის მახასიათებლებზე.³⁶

გარდა ამისა, არაეფექტურად არის მიჩნეული ასევე ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის მხრიდან განხორციელებული მონიტორინგი იმ საფუძვლით, რომ ამ სამსახურს მოსამართლის განჩინების ის ნაწილი გადაეცემა, რომელიც შეიცავს რეკვიზიტებს და სარეზოლუციო ნაწილს და არა მთლიანად განჩინება; ამასთან, კონტროლი შეეხება მხოლოდ ამ მოქმედებათა დანყება-ჩატარების სამართლებრივ საფუძვლებს; პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის უფროსის უფლება შეაჩეროს ფარული საგამოძიებო მოქმედება ფორმალურ ხასიათს ატარებს და საწყის ეტაპს მოიცავს; შესაბამისად, აუცილებელია კონტროლის მექანიზმების გაძლიერება განსაკუთრებით ფარული საგამოძიებო მოქმედების ჩატარებისას და ამ კუთხით მნიშვნელოვანია მოსამართლის როლი კიდევ უფრო ქმედითი გახდეს.³⁷

ზემოთ უკვე არაერთხელ აღინიშნა ფარული საგამოძიებო მოქმედებების მონიტორინგი, ერთ-ერთი ურთულესი პროცესია. შესაბამისად, ამ მოქმედებათა მხოლოდ ერთი უწყების მიერ სრულყოფილი კონტროლის განხორციელება ფაქტობრივად შეუძლებელია. აქედან გამომდინარე, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური სხვა ორგანოებთან ერთად უნდა ახდენდეს ფარულ საგამოძიებო მოქმედებათა ინსპექტირებას. მონიტორინგში ჩართული უნდა იყოს არა მხოლოდ სასამართლო, არამედ სამთავრობო სექტორიც (მაგალითად, პრემიერ-მინისტრის კონტროლი). ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურის კონტროლის მექანიზმების ქრონოლოგიურმა განხილვამ ცხადყო, რომ ამ სამსახურის როლი აშკარად გაზრდილია. თუმცა, ამ კუთხით კრიტიკა მაინც არსებობს.

³³ იხ. სსსკ-ის 143⁶ მუხლის მე-5 ნაწილი.

³⁴ იხ. სსსკ-ის 143⁶ მუხლის მე-6-მე-13 ნაწილები.

³⁵ იხ. სსსკ-ის 143⁶ მუხლის მე-14 ნაწილი, 143⁸ მუხლის მე-5 ნაწილი.

³⁶ იხ. *აქუბარდია, ირინა*, კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე, საიუბილეო კრებულში: რევაზ გოგშელიძე 65, რედაქტორები: *ხრუსტალი, ვალერი/მეფარიშვილი*, ვია, 2022, გვ. 216-217.

³⁷ იხ. *აქუბარდია, ირინა*, კონტროლის მექანიზმები ფარულ საგამოძიებო მოქმედებებზე, საიუბილეო კრებულში: რევაზ გოგშელიძე 65, რედაქტორები: *ხრუსტალი, ვალერი/მეფარიშვილი*, ვია, 2022, გვ. 218-219.

III. დასკვნა

ეროვნული კანონმდებლობის, სასამართლო განწყვეტილებების და იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მოსაზრებების გათვალისწინებით, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ამჟამად, პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახური არის ის სახელმწიფო დაწესებულება, რომელიც ახორციელებს მონიტორინგს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების დაწყების, ჩატარების და დასრულების ეტაპებზე. მისი როლი არსებითია ინსპექტირების კუთხით; მაგრამ ცალკე აღებული მხოლოდ ეს ორგანო ვერ შექმნის გარე კონტროლის ისეთ სისტემას, რომლითაც უზრუნველყოფილი იქნება ამ პროცესში ბოლომდე ჩართვა. ამის რესურსი დასახელებულ სამსახურს არ გააჩნია. ამასთან, ის კრიტიკული მოსაზრებები რაც ამ სამსახურის მიმართ გაჟღერდა, ქმნის საფრთხეებს, რომ შესაძლოა იგი გახდეს ამ მოქმედებათა დაწყება-ჩატარების მონაწილე სუბიექტი და არა ეფექტური მაკონტროლებელი. აღნიშნული კი ყოველად მიუღებელია. ეს ორგანო დაკარგავს თავის ფუნქციას. გარდა ამისა ფარული საგამოძიებო მოქმედებები ტექნიკური თვალსაზრისით, რთულად ჩასატარებელი მოქმედებებია და შესაბამისად, ისეთმა „ინსპექტირებებმა“, რასაც ზოგიერთი ავტორი ითხოვს, შესაძლოა ხელიც კი შეუშალოს დაგეგმილი მოქმედებების წარმატებით დასრულებას.

ამდენად, კანონმდებელმა პერსონალურ მონაცემთა დაცვის სამსახურს მიანიჭა უფლებათა ის სპექტრი, რომელიც გარე კონტროლის ერთ ნაწილს, მნიშვნელოვან რგოლს წარმოადგენს. ბუნებრივია, ამ მოქმედებათა ჩამტარებელი სუბიექტების საქმიანობა კონტროლის სხვა მექანიზმებითაც (სასამართლო, საპარლამენტო, სამთავრობო, შიდა უწყებრივი) უნდა იყოს უზრუნველყოფილი. მონიტორინგის თვალსაზრისით, ასეთი კომპლექსური მიდგომა უზრუნველყოფს ფარული საგამოძიებო მოქმედებების კანონიერების პრინციპის დაცვით დაწყება-ჩატარებას და ხელს შეუწყობს ადამიანის უფლებების დაცვას.